

FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ
MINISTRY OF FINANCE

Løgtingið
Tinghúsvegur 1-3
Postboks 208
110 Tórshavn

Tórshavn, 5. mars 2019

J.Nr.: 19/00093

Tygara skriv: 53/2018

Viðgjørt: JPP

Svar til fyrispurning nr. 53/2018, eftir tingskipanini § 52a, um staðfesta tapi hjá Landsbankanum í samband við tað sum kallaðist “tryggar íløgur” hjá Eik banka.

Fyrispurningurin var soljóðandi:

1. Hvussu stórt var staðfesta tapið hjá Landsbankanum í samband við tað, sum kallaðist “tryggar íløgur” hjá Eik Banka?
2. Hví seldi Landsbankin krav sítt víðari fyri umleið 17% úr búnum?

Svar:

Her skal innleiðandi verða greitt nærri frá, hví gjaldføri landsins verður sett í virðisbrøv, og gongdini í avkastinum av hesum íløgum.

Virðisbrævahandil er vanligur hjá flestu almennu myndugleikum, tí ikki er tað skilagott at lata allar pengarnar – til dømis hjá landinum – standa stillar á eini konto, tá hetta ikki vil geva avkast, men heldur tap. Tí seta vit gjaldførið hjá landskassanum í virðisbrøv (lánsbrøv ella partabrøv).

Landið hevur, umvegis Landsbanka Føroya, havt virðisbrævahandil síðan ár 2000, og hava øll árin givið avlop, við undantaki av 2018, ið er einasta árið, har vísast kann á eitt undirskot frá 1. januar til 31. desember. Tó er púra vanligt, at ávísir mánaðir geva undirskot. Hetta er ikki ein trupulleiki, men tað hevði verið ein trupulleiki, um virðisbrævahandilin áhaldandi gav undirskot. Tað ger hann ikki, sí talvu niðanfyri.

Orsøkin til, at júst árið 2018 vísir hall er, at kursurin sveiggjar. Hetta ger kursurin hvønn dag, og velur tú røttu dagfestingarnar kanst tú vísa á yvirskot ella undirskot, júst sum tað passar tær. Hinvegin er strategiin hjá landinum soleiðis háttáð, at virðisbrævahandilin gevur yvirskot í longdini. So kann spyrjast, hví landið ikki bara letur pengarnar standa á eini bankakonto ella í statslánsbrøvum, sum eru váðafri. Orsøkin er, at so hevði landið fyri vissu fingið eitt negativ avkast á umleið 0,5%, tí rentan á bankakonto og statslánsbrøvum er negativ. Tí hevði hetta givið landinum munandi størri tap. Tá tú skalt hyggja at virðisbrævaavkastinum, er tað rættast at gera tað yvir eitt longri tíðarskeið og ikki frá 1. januar til 31. desember sama ár. Vanliga verður sagt, at skalt tú meta um ein virðisbrævastrategi er góð ella ring, skalt tú hyggja at, um hon gevur avkast yvir minst trý ár – helst fimm. Eitt ár er sostatt ov lítið, og tí gevur tað eina skeiva mynd, men roknskaparlógin krevur, at vit gera roknskap pr. 31. desember, og tí sært tú virðið og harvið eisini avkastið frá 1. januar til 31. desember sama ár.

Sum heild vóru óstøðug viðurskifti á fíggjarmarknaðinum í 2018 og tí gekk striltið at fáa avkast. Eitt nú høvdu dansku pensjónskassarnir í Danmark eitt negativ avkast uppá í miðal 4,8% (Børsen).

Av tí at kursir sveiggja, sveiggjar avkastið eisini dag um dag. Til dømis so hefur avkastið av gjaldføri landskassans fram til 1. mars í ár, verið 90,9 mió. kr., tað vil siga, at alt ”tapið” í 2018 væl og virðiliga longu er vunnið inn aftur fyrstu 2 mánaðarnar í 2019.

Samanlagt hefur avkastið av gjaldføri landskassan, síðan 2014 og fram til í dag, verið 307,9 mió. kr. Verður bert hugt fram til 31. desember 2018 hefur avkastið verið 217 mió. kr., sum í miðal er knappar 44 mió. kr. um árið.

Talvan niðanfyri vísir avkastið hjá landskassanum í % og krónum frá 2014-2019.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019 (1. mars)
Avkast í prosentum, realiserað og órealiserað	3,93	0,53	3,88	2,81	-1,36	2,35
Avkast í krónum, realiserað og órealiserað (mió.kr.)	85.680	9.999	86.730	79.599	-44.973	90.900

Kelda: Landsbanki Føroya

Landskassin skal sambært lóg hava 15% av BTÚ í ”reiðum” peningi (gjaldføri). Henda lóg kom í gildi í sambandi við kreppuna fyrst í 90’unum, tá landið kom í eina stöðu, at tað var trupult at finna gjaldføri til at rinda lønir og pensjónir. Tí gjørði man eina lóg, sum segði at landið skal hava 15% av BTÚ í gjaldføri. 15% var valt, tí man metir, at tað er nokk til at landið kann rinda lønir, pensjónir og aðrar skyldir í eitt háltv ár í eini kreppustöðu, tað vil siga uttan nakrar inntøkur. Hetta gevur samstundis landinum tíð til at fyrireika seg til møguliga lántøku.

Hesir pengar (gjaldføri) eru settir uttanfyri Føroyar, tí kreppan fyrst í 90’unum vísti, at í tílíkari stöðu, kann tað eisini vera trupult hjá landskassanum at taka pening úr føroysku peningastovnum. Tað kann gera stöðuna upp aftur verri, tí bankarnir vanligu sjálvir mangla gjaldføri í eini kreppustöðu. Við skipanini í dag ber til at selja útlendsku virðisbrøvini fyri at fáa fatur í pengunum, og sostatt verða føroysku peningastovnarnir ikki órógvadir av, at landið tekur eina rúgvu av pengum út.

Vegna stór avlop hjá landskassanum síðan 2016, er gjaldførið hjá landskassanum økt hesi árin. Í 2015 hevði landskassin 2,3 mia. kr. í gjaldføri, hetta er nú økt upp í 3,7 mia. kr. tvs. ein øking í gjaldførinum hjá landskassanum á 1,4 mia. kr. frá 2015-2019.

Lánsbrævaskuld landskassans er 4,6 mia. kr., og av hesum fella 1,1 mia. kr. til gjaldir í juni 2019. Ætlanir landsstýrisins eru, at minka skuldina mest møguligt, eftir ætlan meira enn 1 mia. kr. í juni 2019.

Svar til spurning 1:

Sambært Landsbanka Føroya, so keypti Landsbankin í 2008 fyri 1 mió. evrur (umleið 8,1 mió. kr.) av eini sonevndari ”hall-tryggjaðari” íløgu frá Kaupthing Bank Føroyar.

Íløgjan var eitt aktieindeksarað lánsbræv. Tað vil siga, at lánsbrævið í ávísan mun fylgdi partabrævakursunum uppeftir. Lánsbrævið hevði garanti uppá høvuðsstólin. Tað vil siga, at íleggjarin altíð fær sjálva íløguna aftur.

Tá ið Kaupthing Banki fór á húsagang varð greitt, at Kaupthing Banki ikki sjálvur hevði veðhildið fyri virðisbrøvunum, men at tað var amerikanski bankin Lehmann Brothers. Av tí at Kaupthing Banki ikki hevði upplýst hetta í sambandi við söluna av virðisbrøvunum, mettu advokatar, at Kaupthing Banki heftir fyri krøvunum hjá virðisbrævaeigarunum.

Lehmann Brothers hevði eina góða rating (A1, tann fimt besta) til á sumri 2008, bert fáar mánaðir áðrenn bankin fór á húsagang.

Bæði Kaupthing Bank og Lehmann Brothers fóru á húsagang í fíggjarkreppuni 2008-2010.

Mett varð, at dividendan fór at vera umleið 25 prosent. Virðisbrøvini vórðu seld fyri kurs 28 av upprunavirðinum, ella 287.000 evrur (2,1 mió. kr.) 4. juli 2011.

Tapið varð sostatt:

Keyp (1.025.000 evrur til kurs 105,53):	8,1 mió. kr.
Søla (1.025.000 evrur til kurs 28)	2,1 mió. kr.
Tap:	5,9 mió. kr.

Svar til spurning 2:

Landsbanki Føroya hevur upplýst, at Landsbankin í august 2009 bað advokat bankans um at seta fram krav móti búnum eftir Kaupthing Banka. Í brævi frá advokati landsbankans, dagfest 24. september 2010 verður upplýst, at roknast kann við eini dividendu uppá umleið 25 prosent. Sum nevnt omanfyri seldi Landsbankin krav sítt fyri 28 prosent av upprunavirðinum og ikki fyri 17 prosent, sum nevnt í spurninginum. Hetta var gjørt í juli 2011.

Landsbankin seldi virðisbrøvini fyri kurs 28, tí hetta var tað, sum kreditorar mettu, at krøvini tá vóru verd. Harumframt skuldi roknast við advokatkostnaði og mistum avkasti av kravinum í tíðarskeiðnum, til partur av kravinum kundi fáast. Eisini skuldi innanhýsis arbeiðsorka brúkast at fylgja kravinum upp.

Landsbankin hevur spurt búgvið eftir Kaupthing Banka um, hvat endaliga dividendan frá trotabúnum verður. Hetta vita tey ikki enn.

Um dividendan er 60 prosent

Landsbankin hevur mett um missin av at selja virðisbrøvini í 2011 samanborið við, um hildið var fast við kravið móti Kaupthing Banka, við eini dividendu á 60 prosent.

Landsbankin fekk 2,1 mió. kr. í 2011. Landsbankin hevur í 2011-2018 havt avkast á knøpp 19% tilsamans, harvið vunnið nakað av peninginum aftur, umleið: 2,1 mió. kr. * 19% = 400 tús. kr. Við hesum eru 31 prosent av kravinum vunnið inn aftur. Munurin á 31 prosent og 60 prosent er 29 prosent. 29 prosent av kravinum svarar til 2,3 mió. kr.

Samanumtikið – um dividenan er 60% - hevur Landsbankin minst 2,3 mió. kr. meir enn teir kreditorar, sum hava varðveitt kravið móti Kaupthing Banka. Men frá hesari upphædd skal eisini dragast frá kostnaður fyri advokathjálpi og tað sum hevði verið nýtt í innanhýsis arbeiðsorku.

Fíggjarmálaráðið, 5. mars 2019

Kristina Háfoss
Landsstýriskvinna í fíggjarmálum